

SCIENCA REVUO de Internacia Scienca Asocio Esperantista (BEOGRAD, Jugoslavio)	El Vol. 21 n-ro 4/5 (84/85) 5. 9. 1970.
---	---

LA ZAMENHOFA UZADO DE KVAZAŬ

D. B. Gregor (Southampton, Britio)

En Esperantologio Voi. 2, 1 (1959) troviĝas la unua parto de artikolo mia pri la Kondicionalo (verkita en 1958), kies dua parto, pritraktanta tiun modon en ĝia E-a uzo, ankoraŭ atendas la revivigon de la gazeto. Intertempe du libroj publikigis: la bela libro de Waringhien, »Lingvo kaj Vivo« (1959), enhavanta (pp. 210—221) enketon pri la modo post kvazaŭ; kaj la jam de longe sopirita 4-a volumo de la traduko de la Fabeloj de Andersen fare de Zamenhof. Estas signifplene, ke el siaj studoj Waringhien alvenis al la sama konkludo kiel mi el miaj, do du enketoj sendepende formulis preskaŭ identan regulon; kaj al ambaŭ enketintoj devas esti kontentige, ke tiu regulo trovas kompletan konfirmon en la nova verko de Zamenhof.

Multe de inko estas elverŝita super ĉi tiu vorto¹. Estas kiuj² asertas, ke ĉiam devas sekvi ĝin la kondicionalo; aliaj, vidante kiel ofte sekvas ĝin diversaj tempoj de la indikativo, ricevis impreson de ĥaoso, kaj iom maltrankvile akceptis regulon, kiu ne havas la sankcion de Zamenhof. Ĉi tio ne konvenas. Zamenhof ne skribis trafe-maltrafe: se li foje uzas la indikativon post kvazaŭ, tio devas havi sian kaŭzon;

kaj tiu kaŭzo ne povas esti alia ol iu forta lingva instinkto devenanta el iu sintakso, al kiu li al kutimiĝis. Nur atenta analizado de zamenhofaj ekzemploj liveros la gvidfadenon, kiu kondukos tra la ŝajnan labirinton, por montri je la fino, ke la diversaj modoj kaj tempoj post kvazaŭ tamen formas koheran kaj konsekvencan sistemon. Tiun ni nun eksponos:

Car E-o jam posedis la kunmetaĵon **kiel se**, ne estas tuj klare, kial Zamenhof en 1889 (kiel montras Waringhien) enkondukis la vorton **kvazaŭ**. Ŝajnas, ke komence ĝi devis servi adverbe en en la senco **laŭŝajne, proksimume** kc., kaj nur iom-post-iom alprenis subjunkcian forton, por fine eltrudi **kiel se**. (Povas esti, ke influis sur Zamenhof la pola **jakoby**, mem subjunkcio kun la kondicionalo kaj ankaŭ adverbo). Tiam, anstataŭinte **kiel se**, ĝi neeviteble alprenis ankaŭ la ligon, kiun havas **se** kun la kondicionalo ĉiufoje kiam temas pri nereala hipotezo; kaj ĉar la vorto **kiel** ĉi tie ĉiam subkomprenigas nerealecon, sekvas, ke ankaŭ **kvazaŭ** devus ĉiam kunporti la kondicionalon.

Sed fariĝinte subjunkcio, **kvazaŭ** ankaŭ neeviteble en la menso de rus-parolanto identiĝis kun rusa vorto havanta tiun signifon, sed uzata por enkonduki sub-propozicion de ne-rekta parolo, kiam ĉeestas la ideo de nerealeco (budto); kaj al tiu identigo Zamenhof eble des pli facile cedis, ĉar ankaŭ en latino la vorto **tamquam** (sinonimo de **quasi**, el kiu venis **kvazaŭ**, kaj mem adverbo evoluinta en subjunkcion »kiel se«) troviĝas en la »argenta« literaturo enkondukanta tiajn ne-rektajn propoziciojn (sendube sub influo de la simile uzata greka vorto por »kiel«). Estu kiel ajn, la ligo kun la kondicionalo estis rompita.

La okazoj, kiam Zamenhof uzas **kvazaŭ** kun la indikativo estas jenaj:

(I) Por rilati la estontecon: F 3,30/10 la greno kuŝis, **kvazaŭ ĝi neniam plu povos releviĝi**. BV 67/-4 ŝi ekspiris, **kvazaŭ ŝi nun sidos jam la tutan vesperon**.

(II) Por redoni la pluskvamperfekton (per la preteriton): F 3,60/16 La kanto fariĝis tuta historio, **kvazaŭ ŝia propra koro elversigis**. ib. 30/4 subite eklumis, **kvazaŭ la suno ekbrilis**³. F 4, 23/-3 tiel pura, **kvazaŭ ŝi ĵus eliris el bano**⁴. Ham 126/-12 **nomas reĝo: kvazaŭ**. La mondo nun denove komenciĝus. Kaj **kvazaŭ malaperis nun subite la historio**⁵.

(III) Kiam **kvazaŭ** enkondukas sub-propozicion de ne-rekta parolo (t. e. egalas **ke**, kiam la aserto estas duba aŭ ŝajna): OV 284, III/7 **homoj, kiuj kredigas, kvazaŭ lingvo estas objekto natura**. Ib. 533/19 ĉia ombro da supozo, **kvazaŭ ekzistas ia malkontenteco**. Ib. 431/-15 la legantoj povas konkludi, **kvazaŭ la represo estis ia krimo**. F 1, 172/14 Ĉi tie vi povas revii, **kvazaŭ vi estas en via antaŭa hejmo**.

(IV) Post senti; havi aŭ fari impreson, senton, mienon; aspekti; ŝajni, ŝajnigi mensogi; F 3,33/-14 Li sentas, **kvazaŭ li falegas**. F 1,37/-15 Li havas impreson, **kvazaŭ li troviĝas**⁶. F 4, 169/14 Oni havis la impreson, **kvazaŭ la lumradioj ruliĝas**. F 4, 200/4 Mi havis la impreson **kvazaŭ subite sunlumo heligis la ĉambron**⁷. F 1, 121/12 Tio faris tian impreson, **kvazaŭ oni ekbruligis**⁸. F 1, 92/-10 oni havis la senton, **kvazaŭ oni veturas**⁹. F 4 95/8 ŝi havis la senton, **kvazaŭ ĉio en si konsumiĝis**¹⁰. F 1, 36/3 li havis la senton, **kvazaŭ krevos al li la koro**. F 1, 25/-8 ili aspektis, **kvazaŭ ili naĝas**¹¹. F 1, 35/12 ŝajnis, **kvazaŭ li dormas**¹². Rev. 62/5 ŝajnas al mi, **kvazaŭ hieraŭ vi estis**¹³. F. 4, 40/-3 Ŝajnis, **kvazaŭ la silenta arbara naturo fariĝis preĝejo**¹⁴. Rev. 32/1 ni ŝajnigu, **kvazaŭ ni tute ne scias**. F. 1, 11/-14 li ŝajnis, **kvazaŭ li ektimis**. FK 20/6 ili faris mienojn, **kvazaŭ ili laboras**. F. 3. 136/11 li havas mienon, **kvazaŭ lia trumpetado estas io grava**. FK 20/6 (F 1, 110/-4) ili faris **kvazaŭ ili vestas**.

(v) Post nepersona estis aŭ fariĝis (a) —as: F 2, 131/1 estis al li, **kvazaŭ lin rigardas la okuloj**¹⁵. F 3, 61/—19 Al Knut fariĝis tiel, **kvazaŭ la ĉambro ronde turniĝas**. Ib. 62/-19 estis tiel, **kvazaŭ ĉio sin arangiĝas**¹⁶. F 4, 44/-15 estis tiel, **kvazaŭ du naturoj batalas**¹⁷. (b) —is: F 3, 38/93 estis tiel, **kvazaŭ ĝi pli alproksimiĝis**¹⁸. Ib. 124/-9 fariĝis tiel, **kvazaŭ la suna radio venis**. Ib. 129/-12 estis tiel, **kvazaŭ miloj da sonoriletoj ektintis**. F 4, 38/-11 Estis tiel, **kvazaŭ naskiĝis nova vivo**¹⁹. Rev. 78/6 (ŝi) mensogis ankaŭ al vi, **kvazaŭ mi ŝin elvergis**.

Jen do kiel Zamenhof sisteme uzadis kvazaŭ kun la indikativo; kaj kvankam li nenie leĝdonis, pri ĝi, li daŭre observis tiun sistemon kun ĉiam pli granda fideleco, kiel montras la signifplenaj ciferoj, kiujn la diligenteco de Waringhien liveras sur p. 220 de sia verko. Malsame ol ĉi tiu tamen (p. 215), mi kredas, ke Zamenhof havis almenaŭ unu imitinton en la posta literaturo, nome la nederlandan (do ne-slavan) Bulthuis. Ekz. JP i 46/-3 li rigardis sian kunulon, kvazaŭ li bonege komprenis lin (Pluskvamperfekto) 20. Ib. II 125/9 Bertan atakis sento, kvazaŭ la strato ektur-niĝas. Ib I 150/-12 ŝajnis, kvazaŭ tiu konko moviĝas²¹. VM 30/-15 ŝajnigante, kvazaŭ la aludo ne tuŝas lin²². JP II 65/-2 Estis al li, kvazaŭ peza ŝarĝo premas lian koron²³. Ib. I 118/-1 estis al Berta, kvazaŭ neniam ekstistis najloj.

Kiel do E-istoj devas reagi, kiam ili ekscias, ke ekzistas regulo, pri kiu ili nenion sciis? Ni respondas, ke verdire ne temas pri regulo; temas pri la lingva kutimo de unu homo. Ne necesas imiti lin, ĉar intertempe la konstanta ligado de kvazaŭ kun la kondicionalo

fariĝis mem regulo, instruita en pluraj Gramatikoj kaj observata de ĉiuj modernaj verkistoj. La efektiva lingvo-uzo estas tio, kio ligas la uzantojn de lingvo; kaj lingvo-uzo dependas de la facileco de la disponeblaj rimedoj. Evidente, estas pli facile havi regulon, kiun oni povas formuli sen tro nuancitaj distingo; kaj pli taŭgas al E-o kun ĝia prave laŭdata senescepteco limigi kvazaŭ al nerealaj kondiĉoj kun ĉiama kondicionalo²⁴ ol akcepti kvazaŭ ankaŭ kiel sinonimon de ke en iaj okazoj, tiom pli, ke tiaj okazoj devenas nur de slava pensmaniero, do malpligas internaciecon. Kvazaŭ rolanta kiel ke tial povas resti en E-o inter la arkaikaĵoj, kune kun elrigardi, prosperis al mi, kc. Tiel, rekoninte ĝian ekziston, ni almenaŭ gardos nin opinii tiajn indikativojn kiel erarojn.

Fine, ne surprizu nin, ke tiu uzado povis resti kaŝita tiel longe en la E-a gramatiko. Laŭ mia scio, kàj la latina kàj la greka gramatikoj ricevis en la lasta tempo novajn regulojn, dank'al la analiza laboro de gramatikistoj. Do ankaŭ ĉi tie Esperanto kondukas precize kiel la aliaj lingvoj.

BV Batalo de l'Vivo

F Fabeloj de H. C. Andersen

FK Fundamenta Krestomatio

Ib samloke

LSF Lingvo, Stilo, Formo.

PG Plena Gramatiko

Rev Revizoro

VM La vila mano

BE British Esperantist

NOTOJ

1) Ekz. **Esperantologio** 1,4,232; BE 1949, 47,80,97; **Kristana Revuo** 2/6; P. Fruiciter, **Esperanta Sintakso** (1903) kaj **kompleta Gramatiko kaj Vortfarado en E-o** (1930); Kalocsay, LSF (1931); PG (1938).

2) PG 391, Rim. ili; LSF p. 75 »ĝi postulas ĉiam kondicionalon«.

3) Oni rimarku, kiel ofte troviĝas la prefikso ek-en ĉi tiu okazo.

4) Same F 4,38/16, 162/-2, kaj eble 10/10.

5) Kp. Waringhien, verk. cit p. 219.

6) Same F 2,54/-15, 86/-14, 87/2; 3,14/15, 60313, 129/-9, 142/-15.

7) Same F 4, 114/-9; kp. la uzadon de la preterito kiel pluskvamperfekto ĉe

(II) supre.

8) Same F 2,20/2; 3,61/2, 66/10; **Rabeno** 35/1.

9) Same F 2,54/-12, 64/-17, 3,46/11 64/3, 119/10, 123/16; 4,48/21, 94/-6, 158/21. Cu do 4,172/3' (troviĝus) estas preseraro? Cu do ankaŭ **Marta** 66/-2?

10) Same F. 4, 117/3.

11) Same BV 62/-8; F 3,63/-16 (elrigardis). Sed F 4,171/-10 kiu aspektis, kvazaŭ ili estus lavitaj, eble pro tio, ke temas pri neviva subjekto (vestoj). Sed estus lavitaj anstataŭas pluskvamperfekton: Kp. 135/3 (kuradis).

12) Same F 1,80/15; 3,11/6; 4,65/7, 128/-1, 208/4; **Rabeno** 16/14; **Marta** 163/2; FK 55/14 (F 1,101/7).

13) Same **Rabistoj** 6/-5.

14) Same F 4,180/-12

15) Same F 3,14/8.

16) Same F 2,64/-1; 3,131/1.

17) Same F 4,236/-9. Sed 198/-4 deprenus, 222/19 kuŝus.

18) Same F 3,107/16.

19) Same F 4,38/-4, 134/-1.

20) Sama JP II, 177/-4.

21) Sama JP I, 152/8 kaj 164/2.

22) Sed VM 120/17 (komprenus).

23) Same JP II, 84/-10 kaj I, 98/4.

24) Tamen, ni lasu, ke ĝ povu sekvigi sin per la Futuro laŭ (I) kaj per la preterito kiel Pluskvamperfekto laŭ (II).